

УДК 338.246.2:339.972

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-1-7>

Єдинак В.Ю.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Університету митної справи та фінансів

Семакіна Д.Е.

студентка
Університету митної справи та фінансів

Турко О.І.

студент
Університету митної справи та фінансів

Iedyak Volodymyr

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Management Foreign Economic Activity
University of Customs and Finance

Semakina Diana

Student
University of Customs and Finance

Turko Olena

Student
University of Customs and Finance

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

CERTAIN ASPECTS OF MANAGEMENT AND EFFECTIVENESS OF PUBLIC PROCUREMENT IN UKRAINE

Стаття присвячена дослідженню ролі державних закупівель у розвитку економіки країни та ефективності їх здійснення. Здійснено систематизацію ключових компетенцій електронної системи публічних закупівель "ProZorro" для потенційних учасників торгів. Досліджено ефективність закупівель в розрізі найбільших замовників та регіонів України. Визначено основні функції публічних закупівель та їх характеристики, проаналізовано сучасний механізм регулювання економіки через здійснення публічних закупівель. Висвітлено окремі прогалини законодавства, що уможливають проведення аукціонів поза платформою "ProZorro" та дають підґрунтя для зловживань з використанням допорогових закупівель. Виявлено основні фактори, що сприяють зниженню конкурентної пропозиції на публічних торгах. Виокремлено, обґрунтовано основні напрями вдосконалення процедур публічних закупівель у системі закупівель "ProZorro".

Ключові слова: державні закупівлі, публічні закупівлі, тендер, електронна система закупівель "ProZorro", ефективність.

Статья посвящена исследованию роли государственных закупок в развитии экономики страны и эффективности их осуществления. Осуществлена систематизация ключевых компетенций электронной системы публичных закупок "ProZorro" для потенциальных участников торгов. Исследована эффективность закупок в разрезе крупнейших заказчиков и регионов Украины. Определены основные функции публичных закупок и их характеристики, проанализирован современный механизм регулирования экономики через осуществление публичных закупок. Освещены отдельные пробелы законодательства, которые делают возможным проведение аукционов вне платформы "ProZorro" и дают почву для злоупотреблений с использованием допороговых закупок. Выявлены основные факторы, способствующие снижению конкурентного предложения на публичных торгах. Выделены, обоснованы основные направления совершенствования процедур публичных закупок в системе закупок "ProZorro".

Ключевые слова: государственные закупки, публичные закупки, тендер, электронная система закупок "ProZorro", эффективность.

The article is devoted to the study of the role of public procurement in the development of the country's economy. Key competencies of the "ProZorro" electronic procurement system for potential bidders have been systematized. Analyzed the dynamics of savings indicators in monetary terms over the course of the last five years of the platforms existence. The effectiveness of procurement among the largest customers and at the regional level is investigated. The basic functions of public procurement and their characteristics are determined; the modern mechanism of regulation of the economy through the system of public procurement is stipulated. The main advantages and disadvantages of the e-procurement process through the "ProZorro" system have been formed, as well as the main tendencies of the development of the e-procurement process through the "ProZorro" system. The technique of public (state) procurement analysis allows comprehensive effectiveness evaluation and forms the methodological basis for the main directions of improving procedures for public procurement procedure verification and identification of the reserves for the budgetary savings economy. Some gaps in the legislation that allows the auction without the participation of the "ProZorro" platform and price manipulation schemes through the practice of sub-threshold procurement have been identified. Emphasis is placed on tighter controls over sub-threshold procurement as one of the most corrupt factors, including lowering the maximum value of the lot and regulating procedures using additional agreements. Attention is also drawn to the development of tender documentation standardized forms, the formation of uniform requirements for quantitative and qualitative characteristics of the procurement subject. Examples of splitting up the total cost of goods or work and overpricing resulting from manipulations with the procurement system are given. The main factors contributing to the reduction of competitive bidding at the auction are illustrated. Annual and cross-sectoral indicators of a competitive bid for the lot are analyzed. The basic directions of improvement of work in the procurement system "ProZorro" are separated and substantiated.

Keywords: government procurement, public procurement, tender, "ProZorro" electronic procurement system, efficiency.

Постановка проблеми. Україна динамічно розвивається та перманентно здійснює реформи у різноманітних напрямках суспільного життя. Механізм задоволення суспільних потреб та реалізації національних інтересів у нашій державі безпосередньо забезпечується такими взаємозалежними елементами, як державне замовлення та публічні закупівлі. Саме сфера публічних закупівель зазнала кардинальних змін, що дало поштовх не тільки до зменшення корупційних проявів у цій сфері, але й до розвитку національної економіки. Державні закупівлі здійснюються відповідними органами державної влади й органами місцевого самоврядування, муніципальними та комунальними підприємствами, які здійснюють забезпечення суспільних потреб (товарів, робіт та послуг відповідної якості та кількості вчасно та згідно з угодою) певної територіальної громади, а також суб'єктами монополій та державними підприємствами на основі встановлених правил та процедур [1].

У 2014 році в Україні було ініційовано дуже складний процес реформування системи публічних закупівель, результатом чого стало створення системи електронних торгів "ProZorro". Основною метою реформи є суттєве зниження корупції під час закупівель за публічні кошти, досягнення максимальної ефективності та економії за рахунок реалізації головного принципу системи «всі бачать все» [2]. Однак, незважаючи на позитивні результати під час запровадження "ProZorro", залишається ціла низка невирішених питань, що можуть негативно впливати на ефективність здійснення публічних закупівель, тому питання вдосконалення системи публічних закупівель залишаються відкритими та потребують подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом п'яти останніх років з моменту запровадження системи електронних державних закупівель "ProZorro" питання ефективності її функціонування все більше привертає увагу як науковців, так і самих підприємців та суспільства загалом. Державні

закупівлі стали більш відкритими та доступними, що дало змогу всім зацікавленим особам бачити інформацію щодо здійснюваних трансакцій, водночас стають явними наявні недоліки системи та порушення у здійсненні процедур. Сьогодні проблематика функціонування та перспективи розвитку системи державних закупівель цікавлять багатьох фахівців, що відображено в їхніх публікаціях. Зокрема, дослідженню теоретично-правових та методологічних проблем системи державних закупівель присвячено праці В.В. Смиричинського, Н.Б. Ткаченка, О.П. Шатковського. Корупційні ризики системи публічних закупівель проаналізовано в роботах О.С. Мельникова, О.В. Іванова, М.В. Голованенко та інших учених. Основою таких досліджень є аналіз дотримання вимог щодо процедур закупівлі, викладених у Законі України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року (станом на 18 лютого 2020 року).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність численних вітчизняних досліджень у сфері публічних закупівель та оцінювання ефективності їх здійснення з боку державного сектору економіки України, дослідженню системи електронних закупівель "ProZorro" приділяється недостатньо уваги. Загалом розвиток цієї системи відбувається з позитивною динамікою та в правильному напрямі, але існує низка відкритих питань та недоліків, що потребують покращення та термінового вирішення.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є аналіз сучасного стану державних закупівель в Україні, розкриття особливостей функціонування електронної системи публічних закупівель "ProZorro", визначення економічної ефективності здійснення публічних закупівель, визначення найбільш важливих проблем сфери та напрямів удосконалення вітчизняного законодавства в цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із важливих секторів комерції є так званий сектор B2G (Business to Government), тобто здійснення

Переваги системи "ProZorro"

Категорія	Привілеї
Онлайн-режим	Віртуальна присутність на аукціоні представників ЗМІ та контролюючих органів.
	Система назавжди зберігає історію редагувань та видалені документи.
Процес вибору переможця зрозумілий та публічний	Доступ до комерційних пропозицій усіх учасників.
	Повна інформація про товар, послугу або роботи переможця, включаючи укладений договір.
	Можливість відстеження скарг інших учасників.
Простота доступу, користування та участі	Мінімальний пакет довідок під час подачі пропозиції.
	Інтуїтивний інтерфейс та подання пропозиції в декілька кліків.
	Відомості із відкритих державних реєстрів замовник зобов'язаний перевіряти самостійно.

Джерело: складено авторами на основі джерела [3]

поставки товарів, робіт та послуг бізнесом для задоволення потреб державного сектору. Цей вид бізнесу має велике поширення в Європі, а з 1 квітня 2016 року розпочався новий етап розвитку в Україні, коли було запроваджено в дію систему електронних державних закупівель "ProZorro". Створення цієї системи мало на меті вирішення двох основних проблем, таких як зниження рівня корупції у сфері публічних закупівель та економія державних коштів за рахунок підвищення конкуренції між постачальниками. Основні характеристики майданчика "ProZorro" відображено в табл. 1.

За п'ять років діяльності платформи стало зрозуміло, що вона досить активно використовується учасниками електронних торгів. Обсяги державних закупівель через систему щорічно зростають, а на початок 2020 року становлять більше 300 млрд. грн. При цьому кількість учасників також збільшилась: більше 155 тис. постачальників та більше 25 тис. замовників. За цей період також вдалося досягти значної економії використання бюджетних коштів, а саме більше 104,3 млрд. грн. (рис. 1), що на перший погляд підтверджує ефективність та зручність системи як для держави, так і для бізнесу.

Масштабність і значущість публічних закупівель для країни характеризуються таким показником, як частка державних (публічних) закупівель у ВВП, динаміку якого наведено на рис. 2.

Слід зазначити, що за кордоном середня частка обсягів державних закупівель є значно вищою, ніж в Україні, і перебуває в межах від 10% до 25% від

обсягів ВВП. Через військові події в Україні й значну девальвацію вітчизняної валюти частка державних закупівель не була досить значною, складаючи лише 4,0% у 2015 році та 5,4% у 2016 році. Проте залучення додаткових коштів за рахунок траншів від Міжнародного валютного фонду дало змогу значно збільшити обсяги витрат на держані закупівлі: 13,4% у 2017 році та 11,1% у 2019 році відповідно. Однак слід констатувати, що грошове вираження обсягів державних закупівель не завжди свідчить про їх ефективність.

Структурний аналіз публічних закупівель можна проводити в розрізі окремих груп замовників, предметів закупівлі, джерел фінансування, видів торгів, видів процедур закупівель тощо.

Зазвичай аналіз структури здійснюють через вирахування частки окремих видів публічних закупівель у їх загальному обсязі. Інформацію щодо аналізу структури та рівня економії державних коштів на прикладі замовників завершених процедур наведено в табл. 2.

Так, у 2019 році у структурі замовників публічних закупівель найбільшу частку за кількістю процедур мала Київська міська державна адміністрація, а саме більше 80 тис. унікальних лотів та 40,1 млрд. грн. за фактичною вартістю закупівлі. Значні частки у структурі закупівель за кількістю процедур мали Міністерство освіти (57,1 тис. од.) та Міністерство внутрішніх справ України (45,5 тис. од.). Однак за вартісним вираженням обсягу закупівель на публічній основі перше місце посіло Міністерство інфраструктури з

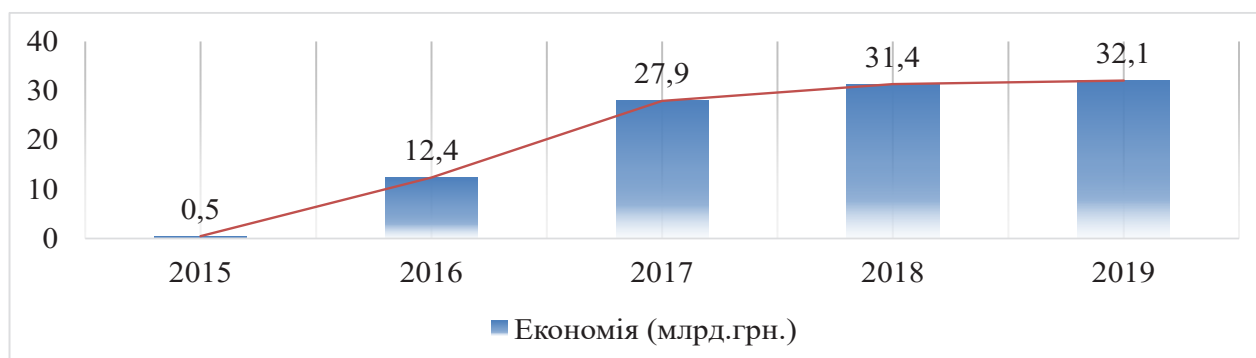

Рис. 1. Вартісні показники економії у 2015–2019 роки

Джерело: складено авторами на основі джерела [4]

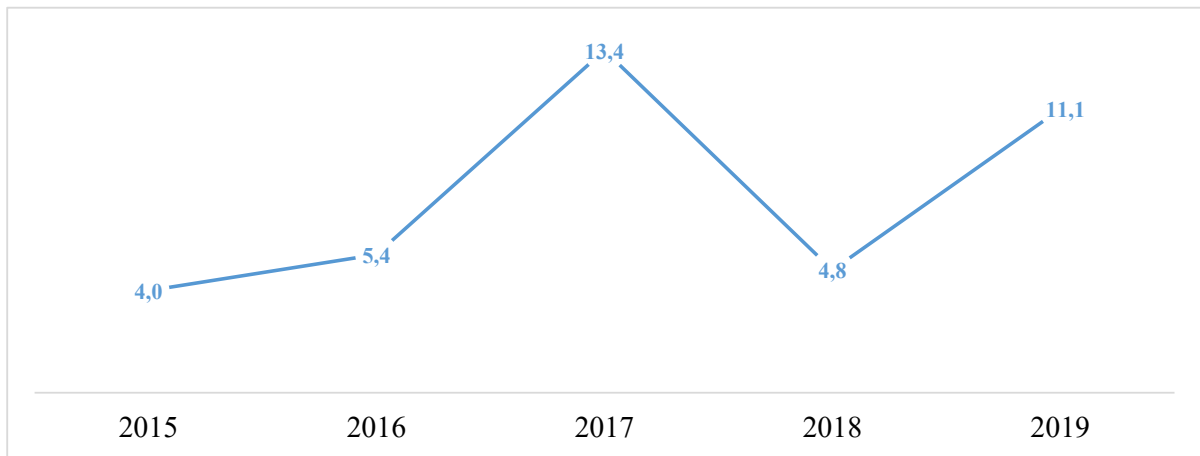

Рис. 2. Динаміка частки державних закупівель у ВВП країни за 2015–2019 роки

Джерело: складено авторами на основі джерела [8]

Таблиця 2

Аналіз ефективності закупівель серед найбільших замовників за 2019 рік

Замовник, органом управління якого є	Кількість процедур		Очікувана вартість закупівлі		Фактична вартість закупівлі за договором		Сума економії		Середня кількість пропозицій на торги
	од.	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	
КМДА	80 043	5,8	42,3	6,7	40,1	6,7	2,2	5,2	2,12
Міністерство освіти	57 168	4,1	9,7	1,5	9,4	1,6	0,3	3,2	2,81
Міністерство внутрішніх справ України	45 590	3,3	10,0	1,6	9,6	1,6	0,4	4,0	2,63
Міністерство інфраструктури	23 579	1,7	95,1	15,2	87,9	14,7	7,2	7,6	2,64
Дніпропетровська ОДА	22 274	1,6	9,0	1,4	8,6	1,4	0,4	4,9	2,33
Харківська міська рада	20 850	1,5	14,8	2,4	14,5	2,4	0,3	2,2	2,32
Міністерство оборони України	20 722	1,5	20,8	3,3	20,2	3,4	0,6	3,0	2,65
Загальна кількість завершених тендерів	1 380 000	100,0	627,0	100,0	597,3	100,0	29,7	4,7	2,38

Джерело: складено авторами на основі джерела [8]

часткою у 14,7% у загальному обсязі закупівель, або 87,9 млрд грн.

Решта замовників продукції, послуг і робіт (Дніпропетровська ОДА, Запорізька міська рада та Міністерство оборони України) у 2019 році здійснювала менш значні за обсягом закупівлі, проте вартісні показники є досить вагомими: 8,6 млрд грн, 14,5 млрд грн, 20,2 трлн грн відповідно.

Загалом упродовж I – IV кварталів 2019 року в системі “ProZorro” успішно завершилися більше 1,38 млн лотів закупівель з очікуваною вартістю понад 627 млрд грн. Економія бюджетних коштів склала 29,7 млрд грн. Успішно завершилися закупівлі у 17,6 тис. замовників, у яких взяли участь 48,7 тис. учасників (без урахування учасників у звітах про укладені договори), які подали понад 473 тис. пропозицій. Найбільша кількість унікальних учасників припадає на конкурентні допорогові закупівлі (154,1 тис. учасників) та процедури відкритих торгів (27,5 тис. учасників). За результатами проведених закупівель за минулий рік було укладено 1,1 млн договорів.

Найбільша кількість успішно проведених процедур закупівель за результатами 2019 року серед усіх областей України спостерігалась у Дніпропетровській (108 тис. лотів), Харківській (92,6 тис. лотів), Одеській (80,5 тис. лотів) та Донецькій (76,4 тис. лотів) областях. За сумою очікуваної вартості всіх успішно завершених торгів лідерами стали Київська, Дніпропетровська, Харківська, Львівська та Донецька області. Сума очікуваної вартості їх закупівель склала 212,2 млрд грн, 50,9 млрд грн, 44,2 млрд грн, 34,1 млрд грн та 29,8 млрд грн відповідно.

З огляду на головну мету здійснення публічних закупівель, що полягає в економії бюджетних коштів, важливим напрямом аналізу, який потребує вдосконалення методичного забезпечення, є саме оцінювання ефективності державних закупівель як на макро-, так і мікрорівнях (на рівні конкретної угоди).

Найбільш поширений підхід до оцінювання ефективності публічних закупівель зводять до визначення ефекту у вигляді економії бюджетних коштів ($E_{пз}$,

розраховують як різницю між очікуваною вартістю закупівлі ($B_{оч}$) та фактичною вартістю укладеної угоди ($B_{ф}$), а визначають за формулою [5, с. 69]:

$$E_{пз} = B_{оч} - B_{ф}. \quad (1)$$

Очікувану вартість закупівлі замовник визначає в разі оприлюднення оголошення про проведення закупівлі. Вона показує максимальну суму коштів, що може бути витрачена замовником на здійснення закупівлі відповідного предмета. Фактичну вартість укладеної угоди визначають за результатами процедури закупівлі. Вона є, як правило, вартістю мінімальної цінової пропозиції, що була допущена до оцінювання. Вважаємо, що більш точну оцінку ефективності публічних закупівель можна одержати в разі застосування не очікуваної ціни товарів (яка є досить суб'єктивним показником), а середньої ціни запропонованих у системі "ProZorro" товарів.

Показник, що представлений формулою (1), можна використовувати для оцінювання ефективності як окремої закупівлі, так і загальної економії для всіх укладених угод на тендерній основі. Аналіз даних табл. 2 свідчить про те, що загальний ефект від публічних закупівель за 2019 рік склав 29,7 млрд грн (627 млрд грн – 597,3 млрд грн).

Водночас найбільшу ефективність мали публічні закупівлі для потреб Міністерства інфраструктури, ефект від яких склав 7,2 млрд грн (91,5 млрд грн – 87,9 млрд грн.), ефект від публічних закупівель для Київської міської державної адміністрації склав 2,2 млрд грн (42,3 млрд грн – 40,1 млрд грн).

Оцінити ефективність публічних закупівель точніше можна на основі використання показника відносної економії бюджетних коштів ($E_{відн пз}$), який розраховують за формулою [5, с. 70]:

$$E_{відн пз} = \frac{\sum_{i=1}^n B_0 - \sum_{i=1}^n B_{фi}}{\sum_{i=1}^n B_0}, \quad (2)$$

де n – кількість процедур закупівлі; B_0 – очікувана вартість i -ї закупівлі; $B_{фi}$ – фактична вартість укладеної угоди за i -ю закупівлею.

Так, відносна економія бюджетних коштів для потреб оборони загалом для країни за 2016 рік була незначною, склавши лише 4,7% (табл. 2). Найбільшу ефективність мали публічні закупівлі для потреб таких організацій, як Міністерство інфраструктури (7,6%), Київська міська державна адміністрація (5,2%), Дніпропетровська ОДА (4,9%). Водночас слід констатувати, що найбільш масштабні закупівлі, які проводились для потреб Харківської міської ради, мали найменшу ефективність, а саме 2,2%.

Окрім неефективних закупівель, визначених на основі показників економії, існує низка прогалин у чинному законодавстві, що створює підґрунтя для виникнення зловживань. Одним із найбільш поширених видів зловживань є процедура допорогових закупівель (рис. 3).

Значний відсоток допорогових закупівель у загальному обсязі публічних закупівель обумовлений низкою причин, серед яких слід назвати можливість проведення аукціону без участі "ProZorro" з оприлюдненням звіту постфактум, маніпулювання ціновою пропозицією на будь-який товар або послугу та можливістю розділення великого замовлення на менші, ціна яких не перевищує 200 тис. грн.

Незважаючи на те, що процес проведення допорогових закупівель чітко регламентований Законом України «Про публічні закупівлі» (рис. 4), можливість для замовника надавати преференції конкретному постачальнику «за закритими дверима» нівелює саму сутність конкуренції та створює сприятливі умови для корупції.

Така практика допорогових закупівель досить часто використовується у сфері будівництва доріг, коли загальну довжину дороги дроблять на відрізки

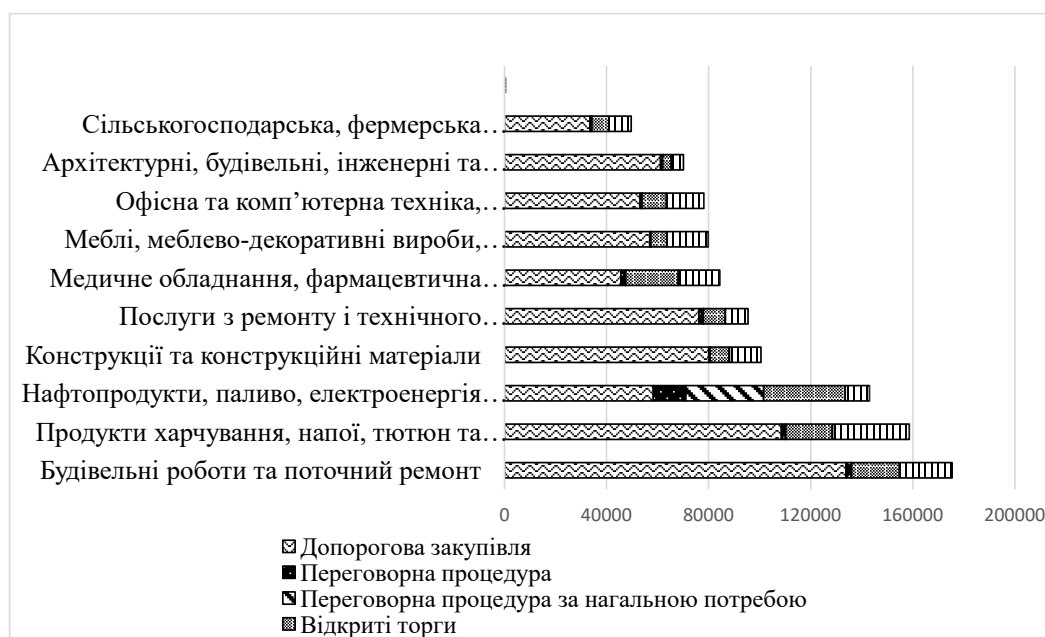

Рис. 3. Найбільші обсяги тендерів за категоріями товарів за 2019 рік

Джерело: складено авторами на основі джерела [4]

Оголошення закупівлі

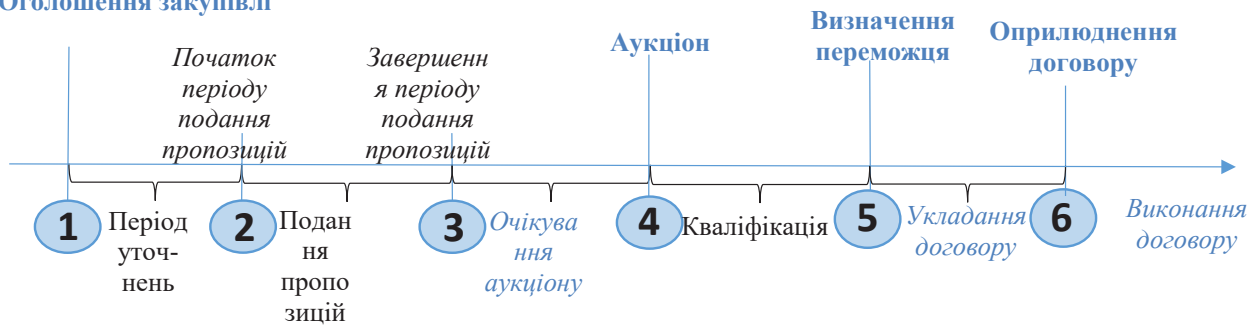

Рис. 4. Алгоритм реалізації допорогових закупівель від "ProZorro"

Джерело: складено авторами на основі джерела [3]

й підписують договір на кожен такий відрізок окремо. Інші випадки зловживань у використанні процедур допорогових закупівель з боку окремих державних органів представлені в табл. 3.

Так, тільки за минулий рік прямих контрактів було укладено на суму більше 90 млрд грн. З огляду на численні інструменти, зокрема демпінг цін, спеціалізовані специфікації та умисну дискваліфікацію «невигідних» переможців з боку замовника за допомогою системи скарг (рис. 5), до яких вдається низка державних компаній, все більше малих та середніх підприємств втрачають довіру до платформи "ProZorro" через брак добросовісної конкуренції.

Найбільш значущою для оцінювання ефективності платформи публічних закупівель є корупційна складова частина. Корупційні ризики можуть виникати на різних етапах здійснення державних закупівель: від формування потреби й предмета закупівлі до укладання договору та розрахунків з постачальником за виконаний договір. Такі ризики можуть спричинити як фінансові (пов'язані з укладенням угод на не вигідних для держави й суспільства фінансових умовах, заниженням або завищенням обсягів поставання, укладенням договорів з порушенням технічних вимог), так і репутаційні втрати (пов'язані з погіршенням інвестиційного клімату в країні, втратою

Таблиця 3

Приклади «непрозорих» закупівель

Замовник	Постачальник	Лот	Фактична вартість	Ринкова вартість	Переплата
Міністерство оборони України	Холдинг «Трейд Коммодіті»	Паливо (бензин А-95)	29 860 грн/т	26 760 грн/т	31,5 млн грн
Генеральна Прокуратура	ООО «Український папір»	Офісний папір (А-4, А-3)	113 грн/п	73 грн/п	1,2 млн грн
Бабинська сільська рада (Рівненська область)	ФОП Мастерко В.В	Ноутбук "ASUS X541SA"	199 тис. грн	6 799 грн	192 тис. грн
ДП «Селівід вугілля»	ТОВ «Корнер-Пак»	Міневальна вода	222 грн/пл	15 грн/пл	186 тис. грн

Джерело: складено авторами на основі джерела [4]

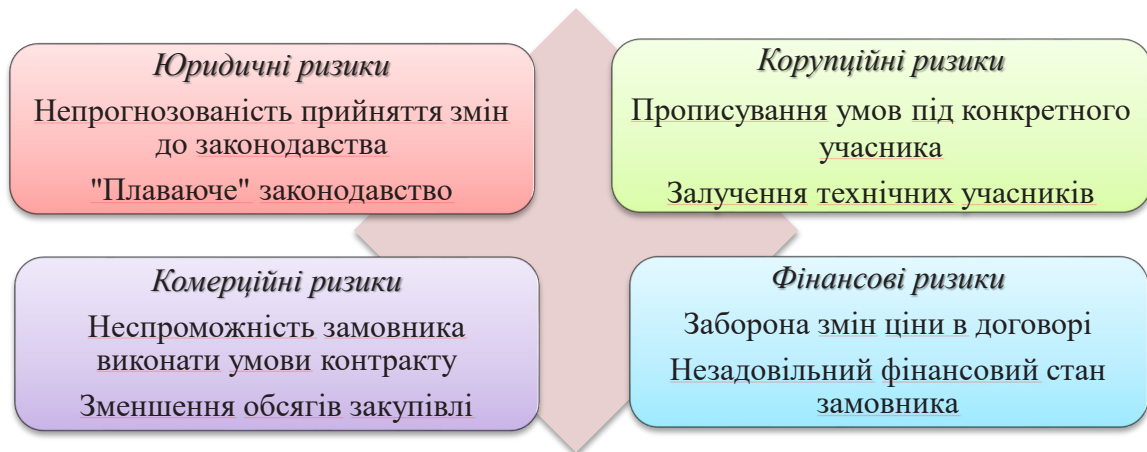

Рис. 5. Фактори, що сприяють зниженню кількості пропозицій на торги

Джерело: складено авторами на основі джерела [6]

довіри з боку громадян до державних структур і держави загалом, послабленням економічної та фінансової систем країни, порушенням принципів вільної конкуренції) [7, с. 27].

Так, за результатами аналізу закупівель представниками Державної аудиторської служби було попереджено порушень на суму 16,8 млрд. грн., з яких відмінено конкурсні торги на загальну суму 15,5 млрд. та розірвано вже укладених договорів на 1,3 млрд. грн. При цьому середній обсяг закупівель у системі "ProZorro" становить 604 млрд. грн. на рік.

Через наявність таких негативних фактів функціонування платформи публічних закупівель та відповідно до статистичних показників лише протягом минулого року більше 30% учасників значно зменшили свою активність на тендерах, а близько 7,5% не подавали пропозиції загалом, що неодмінно відобразиться на зменшенні кількості конкурентних пропозицій, підвищенні рівня корупції, знівелює сприятливі умови для пошуку найбільш вигідних варіантів поставок продукції та зменшить ефективність публічних закупівель як для окремих учасників, так і для країни загалом.

Як видно з даних табл. 2, під час здійснення публічних закупівель рівень конкуренції під час здійснення торгів залишається досить незначним. Загалом по країні за результатами завершених тендерів рівень конкуренції склав 2,38, тобто на одного замовника припадали дві з половиною пропозиції, тоді як відповідний показник для країн ЄС складає 5,40 (вдвічі більше). Найбільший рівень конкурентних пропозицій спостерігався під час проведення державних закупівель для потреб Міністерства освіти України, який склав 2,61 на одного учасника. Найменша кількість конкурентних пропозицій припадала на закупівлі для потреб Київської міської державної адміністрації (2,12) та Харківської міської ради (2,32).

Отже, проаналізувавши динаміку коливання середнього показника пропозиції на лот, можемо дійти висновку, що в країні останнім часом спостерігається негативна тенденція до зменшення рівня конкуренції під час проведення публічних закупівель (рис. 6). Так, якщо в лютому 2015 року рівень конкуренції загалом у системі "ProZorro" складав 2,73 пропозицій на одного учасника, то в грудні 2019 року він знизився до 2,40, тобто на 0,33.

Висновки. Одним із основних завдань, покладених на органи державної влади та підприємства, є забезпечення економічного розвитку країни, відповідно, позитивний економічний ефект від здійснення державних закупівель через посилення конкуренції на тендерах "ProZorro" є дієвим засобом такого розвитку, який забезпечує позитивні економічні зрушення в державі.

Електронна система публічних закупівель "ProZorro" є більш ефективною порівняно з попередніми процедурами закупівель, особливістю якої стало залучення широкого кола постачальників для забезпечення потреб держави та державних органів. Позитивний економічний ефект від здійснення публічних закупівель виявляється у заощадженні на витратах під час здійснення закупівель, підвищенні якості ресурсів за незмінної ціни угоди, наявності додаткової користі та масштабах прямої економії бюджету. Так, загальна економія бюджетних коштів на закупівлях зросла з 3,15 млрд. грн. у 2015 році до 32,15 млрд. грн. у 2019 році. Під час монополізації цін економічний ефект від використання "ProZorro" є значно слабшим або повністю відсутнім. Проведені дослідження свідчать про те, що загалом в Україні за результатами завершених тендерів станом на 2019 рік рівень конкуренції склав 2,38. На одного замовника в Україні припадає дві з половиною пропозиції, тоді як середній показник країн ЄС становить 5,40. Нині цей показник є досить низьким.

Значний вплив на ефективність та економність такого механізму витрачання бюджетних коштів мають недоліки законодавчого та організаційно-правового забезпечення публічних закупівель. Для оптимізації цього механізму необхідно вирішити низку нагальних завдань, зокрема спростити вимоги до тендерної документації; унеможливити розроблення технічних вимог під конкретного постачальника; унеможливити використання неповного опису предмету закупівлі; не допускати умисних помилок під час складання тендерного оголошення, що спотворює сутність тендера; унеможливити односторонню зміну замовником умов і суми тендерів під час підписання договору з переможцем; забезпечити встановлення реалістичних термінів до постачання продукції, виконання робіт або надання послуг; заборонити можливість поділу великих тендерів на суми

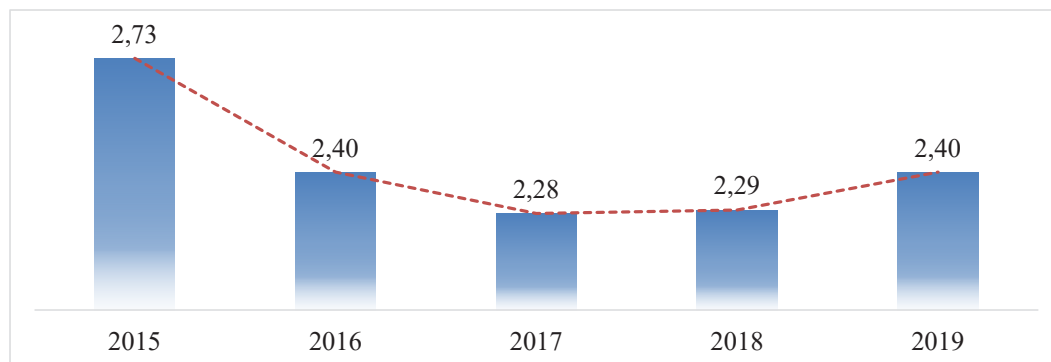

Рис. 6. Динаміка рівня конкуренції в системі "ProZorro"

Джерело: складено авторами на основі джерела [4]

до 200 000 грн, що дає змогу проводити закупівлі без аукціону; унеможливити безпідставну чи з формальних причин дискваліфікацію переможців тендеру; спростити процедури оскарження результатів тендерів; постійно підвищувати рівень професійної компетентності членів тендерного комітету замовника; протидіяти виникненню змови між учасниками закупівель; дати можливість замовнику знайомитися зі зразками продукції до початку проведення аукціону; заборонити можливість внесення змін до тендерної документації за лічені дні до аукціону та без попередження учасників.

Вирішення зазначеного кола проблемних питань у здійсненні публічних закупівель є можливим за умови виконання таких дій, як удосконалення законодавства щодо регламентації дій учасників торгів, підвищення прозорості, передбачуваності та керованості відповідних процесів, що сприятиме уникненню ненавмисних помилок, які виникають внаслідок відсутності досвіду участі у публічних закупівлях з боку державних установ та організацій; передбачення покарань за порушення законодавства у сфері публічних закупівель; перегляд сум для здійснення допорогових закупівель; розроблення стандартизованих форм тендерної документації, формування уніфікованих вимог щодо кількісних та якісних характеристик предмету закупівлі, формування чітких кваліфікаційних критеріїв та інших вимог до учасників закупівель; формування реєстру потенційних та надійних постачальників товарів та послуг; врегулювання процедур з використанням додаткових угод.

Попри всі негативні сторони функціонування сучасної системи публічних закупівель, українське суспільство домоглось чималих зрушень на шляху до економічного зростання й розвитку країни. Однак сьогодні ми повинні констатувати, що ефективність здійснення державних закупівель залишається досить низькою, що зумовлене недосконалістю законодавчої та нормативно-правової бази. Водночас запровадження та використання сучасних технологій задля запобігання корупційним ризикам, пов'язаним із публічними закупівлями, були вдалими та правильними рішеннями.

Бібліографічний список:

1. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 грудня 2015 року № 922-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення: 10.02.2020).
2. Реформа державних/публічних закупівель. 2016. URL: http://www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/534/reform_publik.pdf (дата звернення: 10.02.2020).
3. Офіційний сайт електронної системи публічних закупівель "ProZorro". Аналітичний звіт сфери публічних закупівель 2019. URL: <https://prozorro.gov.ua> (дата звернення: 10.02.2020).
4. Модуль аналітики публічних закупівель BI ProZorro. Статистичні дані сфери публічних закупівель 2015–2019. URL: <https://bi.prozorro.org/hub/stream/aaec8d41-5201-43ab-809f-3063750dfafd> (дата звернення: 10.02.2020).
5. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз публічних закупівель: методичні та практичні аспекти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2017. Вип. 7. С. 65–71. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/25862/15_PV.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 10.02.2020).
6. Кахович Ю.О., Семакіна Д.Е. Аналіз ризиків компанії при участі в державних закупівлях. *Економіка, фінанси, облік та право: стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобалізації* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. 2019. Вип. 6. С. 12–14. URL: <https://drive.google.com/file/d/1nCJBRISaUtc9IP9iTL4WD7YNdQaHBZ-F/view> (дата звернення: 10.02.2020).
7. Кравченко В.М., Сивицька І.Г., Теленкова Д.Г. Формалізація процедур в системі публічних закупівель ProZorro. *Економіка і організація управління*. 2018. Вип. 1. С. 24–33. URL: <http://jeou.donnu.edu.ua/article/view/5733/5759> (дата звернення: 10.02.2020).

References:

1. Pro publichni zakupivli : Zakon Ukrainy vid 25 hrudnia 2015 r. № 922-VIII / Verkhovna Rada Ukrainy [About Public Procurement: Law of Ukraine of December 25, 2015 № 922-VIII / The Verkhovna Rada of Ukraine]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (accessed: 10 February 2020).
2. Reforma derzhavnykh/publichnykh zakupivel. 2016. [Reform of sovereign / public procurement. 2016]. Available at: http://www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/534/reform_publik.pdf (accessed: 10 February 2020).
3. Ofitsiyniy sait elektronnoy systemy publichnykh zakupivel "ProZorro". [The official site of the ProZorro electronic public procurement system]. Public Procurement Analytical Report 2019. Available at: <https://prozorro.gov.ua> (accessed: 10 February 2020).
4. Modul analytyky publichnykh zakupivel BI ProZorro [BI ProZorro public procurement analytics module]. Public procurement statistics 2015–2020. Available at: <https://bi.prozorro.org/hub/stream/aaec8d41-5201-43ab-809f-3063750dfafd> (accessed: 10 February 2020).
5. Parasiy-Vergunenko I.M. (2017) Analiz publichnykh zakupivel: metodychni ta praktychni aspekty [Public procurement analysis: methodological and practical aspects]. Scientific notes of the National University of Ostrozka Academy, Economics (electronic journal), vol 7, pp. 65–71. Available at: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/25862/15_PV.pdf?sequence=1&isAllowed=y (accessed: 10 February 2020).
6. Kakhovich Yu.O., Semakina D.E. (2019) Analiz ryzykiv kompanii pry uchasti v derzhavnykh zakupivliakh [Analysis of company risks in public procurement]. Proceedings of the Economics, finance, accounting and law: strategic development priorities in the context of globalization (Ukraine, Poltava, April 20, 2019), Ukraine: Economics, finance, accounting and law: strategic development priorities in the context of globalization, pp. 12–14. Available at: <https://drive.google.com/file/d/1nCJBRISaUtc9IP9iTL4WD7YNdQaHBZ-F/view> (accessed: 10 February 2020).
7. Kravchenko V.M., Sivitska I.G., Telenkova D.G. (2018) Formalizatsiia protsedur v systemi publichnykh zakupivel ProZorro [Formalization of procedures in public procurement system ProZorro]. Economics and organization of management (electronic journal), vol 1, pp. 24–33. Available at: <http://jeou.donnu.edu.ua/article/view/5733/5759> (accessed: 10 February 2020).